

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 56 0 Rs 066224 23 Rev
Sarajevo, 16.01.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Gorana Nezirovića, kao predsjednika vijeća, Sanele Kovač-Grabonjić i Senada Mulabdića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice S.Č. iz J., ..., koju zastupaju punomoćnici iz ZOU Nada Dalipagić i Jelena Dalipagić Crnjac, advokati iz Mostara, protiv tuženih: 1. Hercegovačko-neretvanski kanton, Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona, MUP Hercegovačko-neretvanskog kantona Mostar, koga zastupa Kantonalno javno pravobranilaštvo Mostar i 2. M.Đ. iz J...koju zastupa punomoćnik Esad Fejzagić, advokat iz Konjica, radi zaštite od diskriminacije, vrijednost spora 30.100,00 KM, odlučujući o reviziji drugotužene M.Đ. protiv presude Kantonalnog suda u Mostaru, broj: 56 0 Rs 066224 23 Rsž 2 od 09.08.2023. godine, u sjednici vijeća održanoj 16.01.2024. godine, donio je

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbijaju se zahtjevi tužiteljice i drugotužene za naknadu troškova nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Konjicu broj: 56 0 Rs 066224 22 Rs 2 od 05.04.2023.godine odlučeno je :

I

„Utvrđuje se da je drugotužena M.Đ. tužiteljici narušila pravo na jednako postupanje i to:

- onemogućavanjem pristupa na rad i onemogućavanjem pristupa sredstvima rada
- onemogućavanjem rada na poslovima iz nadležnosti njenog radnog mjesta istovremenim omogućavanjem trećim osobama da rade poslove iz nadležnosti radnog mjesta tužiteljice
- onemogućavanjem korištenja prava iz radnog odnosa i zaštite na radu.

II

Nalaže se drugotuženoj M.Đ. da omogući tužiteljici:

- da pristupi na rad,
- adekvatan smještaj u mjestu rada,
- da pristupi sredstvima rada,
- da vrši poslove propisane svojim radnim mjestom,
- da omogući obavljanje poslova njezinog radnog mjesta trećim osobama,
- da omogući tužiteljici rad bez neprimjerenog obraćanja, vrijeđanja i omalovažavanja.

III

Dužna je drugotužena M.Đ. isplatiti tužiteljici iznos od 3.000,00 KM na ime nematerijalne štete zbog narušenog zdravlja i zbog povrede slobode i prava ličnosti, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe 07.01.2020. godine pa do konačne isplate.

IV

Dužna je drugotužena M.Đ. naknaditi tužiteljici troškove parničnog postupka u iznosu od 4.650,20 KM, a sve u roku od 15 dana.

V

Odbija se tužbeni zahtjev u cijelosti u odnosu na prvotuženu Vlada HNK, MUP HNK Mostar.

VI

Odbija se tužbeni zahtjev tužiteljice u dijelu koji glasi: Utvrđuje se da je drugotužena M.Đ. tužiteljici narušila pravo na jednako postupanje i to

neprijemljenim obraćanjem, vrijeđanjem i omalovažavanjem, drugim radnjama kojima se obezvrjeđuje tužiteljčin profesionalni i osobni integritet i narušava njezino zdravlje, pa se zabranjuje daljnje poduzimanje prednjih radnji kojima se krši pravo na jednako postupanje.

Nalaže se drugotuženoj M.Đ. da omogući tužiteljici rad bez neprijemljenog obraćanja, vrijeđanja i omalovažavanja.“

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Mostaru, broj: 56 0 Rs 066224 23 Rsž 2 od 09.08.2023.godine, stavom prvim ukinuta je prvostepena presuda u petom stavu te je tužba u tom dijelu u odnosu na prvotuženog odbačena, a stavom drugim žalba drugotužene je djelimično uvažena i prvostepena presuda preinačena u dijelu odluke o troškovima postupka, na način da je drugotužena dužna naknaditi tužiteljici troškove postupka u iznosu od 2.557,61 KM (umjesto ranije dosuđenog iznosa od 4.650,20 KM) dok je u ostalom dijelu žalba odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena.

Protiv drugostepene presude reviziju je blagovremeno izjavila drugotužena i to zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija usvoji nižestepene presude preinače i tužbeni zahtjev odbije, uz obavezu tužiteljice da tuženoj naknadi troškove parničnog postupka, uključujući troškove sastava revizije.

U odgovoru na reviziju tužiteljica je osporila osnovanost revizijskih prigovora i preložila da ovaj sud reviziju odbije kao neosnovanu uz naknadu troškova postupka nastalih povodom revizije.

Nakon što je ispitao pobijanu presudu u granicama propisanim odredbom člana 241. stav 1. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZPP), ovaj sud je odlučio:

Revizija nije osnovana.

Iz činjeničnih utvrđenja prvostepenog suda koja je kao pravilna prihvatio i drugostepeni sud proizilazi da je tužiteljica zasnovala radni odnos u MUP-u Hercegovačko-neretvanskog kantona u Odsijeku za administraciju i podršku Jablanica od 14.04.2010.godine na radnom mjestu pomoćni radnik-čistačica; da je rješenjem broj: 02-01-36-1075/18 od 07.09.2018.godine premještena na radno mjesto referent-skladištar, u istom odsjeku sa danom 01.09.2018.godine;

¹ „Službene novine F BiH“ broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

da je drugotužena M.Đ. rukovodilac navedenog Odsjeka u kojoj je zaposlena tužiteljica i neposredno je pretpostavljena tužiteljici; da je od momenta premještanja na navedeno radno mjesto tužiteljica imala problem sa radnim prostorom i poslovima koje treba izvršavati, zbog čega se obraćala Uredu Ministra unutrašnjih poslova sa zahtjevima za zaštitu prava od 25.09.2018. godine i 03.10.2018.godine, iznoseći u probleme vezane za onemogućavanje obavljanja poslova radnog mjesta referent-skladištar na koje je raspoređena i radnog prostora; da se dana 10.10.2018. godine tužiteljica obratila Ombudsmenu za ljudska prava BiH zbog povrede prava iz radnog odnosa, a koja se ogledaju u nedavanju radnih zadataka, traženju sačinjavanja izvještaja da ne izvršava radne zadatke (koje ne dobija) i neiznalaženju rješenja radnog prostora za istu; da je aktom od 29.01.2019. godine Ministar unutrašnjih poslova prvotuženog dostavio drugotuženoj nalog za postupanje u vezi sa problemima koje je u zahtjevima iznijela tužiteljica, te je naveo da je potrebno da poslove referent-skladištar obavlja tužiteljica, a druga osoba u njenom opravdanom odsustvu te po nalogu neposrednog rukovodioca; da je inspekcijski nadzor izvršen dana 29.10.2019. godine i utvrđeno je da skladišni prostor nije uslovan za boravak skladištara u istom radi obavljanja osmočasovnih poslova jer jedan zid skladišta ne postoji nego je prostor zaštićen najlonom prema radilištu; da prozor nije bio ustakljen, te da se prostorija nije zagrijavala, a što je potvrđeno uviđajem na licu mjesta; da je tužiteljica nakon rasporeda na poslove referent-skladištar izvjesni period radno vrijeme provodila u prostoriji gdje sjede domar i čistačica, te nije obavljala poslove na koje je raspoređena; Ministar je aktom - rješenjem od 06.12.2019.godine naložio premještaj tuželjice iz pomoćnog radnog prostora u kancelariju broj 7; da drugotužena po istom nije postupila nakon čega je tužiteljica o tome izvijestila instituciju Ombudsmena; da je dana 26.10.2020. godine tužiteljica raspoređena u kancelariju broj 7, koju je morala napuštati kada bi radnim kolegama dolazile stranke, uz obrazloženje drugotužene da je to vezano za primjenu Zakona o zaštiti ličnih podataka; da je dana 04.01.2021.godine iz kancelarije broj 7 prebačena uposlenica A.N. - administrativno tehnički referent u kancelariju broj 18, a sa njom je prebačen i kancelarijski materijal i trebovanje, što je vezano za opis rada tužiteljice.

Polazeći od tako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su zaključili da je radnjama drugotužene iskazano različito postupanje, isključivanje, ograničavanje i propuštanje djelovanja prema tužiteljici, a kojima je ona dovedena u nepovoljniji položaj u odnosu na radne kolege u sličnim situacijama. Radnje isključivanja i ograničavanje tužiteljice od strane drugotužene ogledaju se u smještanju tužiteljice u pomoćni radni prostor gdje borave čistačica i domar nakon što je raspoređena na poslove referent-skladištar u kome nema opreme, ni sredstava za obavljanje poslova iz opisa njenog radnog mjesta, namjere smještanja tužiteljice u neadekvatan prostor za rad, nedodjeljivanju radnih zadataka tužiteljici prema opisu radnog mjesta na koje je raspoređena, dodjeljivanje poslova iz opisa radnog mjesta na koji je ona raspoređena drugom uposleniku, te nalogu drugotužene da tužiteljica napušta kancelariju broj 7. kada radnim kolegama dođu stranke - zbog primjene Zakona o zaštiti ličnih podataka. Radnju propuštanja drugotužene ogleda se u nepostupanju po izričitoj naredbi Ministra unutrašnjih poslova da se tužiteljici obezbijedi adekvatan prostor za rad na način da se ista rasporedi u kancelariju broj 7, te neprihvatnju stava Sektora za potporu kao ovlaštenog organa tuženog da rad tužiteljice u kancelariji broj 7 nije u suprotnosti sa odredbama Zakona o zaštiti ličnih podataka. Stavljanje tužiteljice u nepovoljniji položaj za razliku od radnih kolega u sličnim situacijama ogleda se postupku drugotužene koja je, kao rukovodilac službe u kojoj je bila zaposlena i tužiteljica, uvijek uvodila u posao nove uposlenike, a to u slučaju tužiteljice nije učinila; imala je namjeru smjestiti tužiteljicu u skladišni prostor kao radni, a u kojem nikada niko nije provodio radno vrijeme i koji je utvrđen kao neuslovan za obavljanje rada, te u nalogu drugotužene da tužiteljica napušta kancelariju broj 7. kada radnim kolegama dođu stranke -

zbog primjene Zakona o zaštiti ličnih podataka, a da to drugim radnim kolegama u istoj situaciji nije traženo.

U iznesenoj činjeničnoj i pravnoj situaciji sudovi nižeg stepena su zaključili da radnje koje je drugotužena poduzimala prema tužiteljici, a koje su se manifestovale u različitom postupanju, isključivanju, ograničavanju i propuštanju djelovanja prema tužiteljici, a kojima je ona dovedena u nepovoljniji položaj u odnosu na radne kolege u sličnim situacijama predstavlja diskriminaciju pa je primjenom odredbe člana 2., 3. 6. stav 1., člana 12. i 15. Zakona o zabrani diskriminacije, djelimično usvojen tužbeni zahtjev tužiteljice za utvrđenje da je drugotužena narušila pravo na jednako postupanje sa nalogom da otkloni diskriminatorno ponašanje te naknadi nematerijalnu štetu zbog narušenog zdravlja, povrede slobode i prava ličnosti u skladu sa odredbama člana 198. i 200. Zakona o obligacionim odnosima.

Drugostepeni sud je prihvatio činjenične i pravne zaključke prvostepenog suda pa je odbio žalbu drugotužene i potvrdio prvostepenu presudu u stavovima prvi, drugi i treći dok je u odnosu na peti stav ukinuo prvostepenu presudu i tužbu u odnosu na prvotuženog odbacio u skladu sa odredbom člana 227. stav 2. ZPP jer je prvostepeni sud ponovo odlučivao o zahtjevu koji je već pravomoćno presuđen te je preinačio prvostepenu presudu u četvrtom stavu u odnosu na dosuđene troškove parničnog postupka i iste je smanjio na iznos od 2.557,61 KM.

Neosnovano drugotužena u reviziji prigovara da je drugostepena presuda zahvaćena povredama odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članovima 231., 8. i 191. stav 4. ZPP.

Suprotno ovim navodima revizije osnovano je drugostepeni sud u razlozima svoje odluke zaključio da je prvostepeni sud ocjenu izvedenih dokaza izvršio u skladu sa odredbom člana 8. ZPP, savjesno i brižljivo cijenio svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno, nakon čega je stečeno uvjerenje o odlučnim činjenicama opravdao logičkim i uvjerljivim razlozima. Drugostepeni sud je, prihvatajući u cijelosti ocjenu dokaza datu u prvostepenoj odluci, analizirao već utvrđene činjenice u prvostepenom postupku, potvrdio prvostepenu odluku, pri tome pravilno zaključujući da pred prvostepenim sudom nije došlo do povrede odredaba člana 8. ZPP, pa nema osnova prigovor povrede navedenih odredaba ZPP.

Navodi revizije koji se prema mišljenju drugotužene odnose na povrede odredaba parničnog postupka zapravo su prigovori činjenične prirode. Drugotužena ustrajava na tvrdnjama da je pogrešno ili nepotpuno utvrđeno pitanje slobodnog i neometanog pristupa poslovima skladištara i sredstvima rada, obavljanju rada u maloj prostorji i nemogućnosti rada u kancelariji broj 7. Slobodnoj ocjeni dokaza od strane suda drugotužena ne može s uspjehom suprotstaviti stranačku ocjenu izvedenih dokaza koja u sebi uključuje isključivo prigovore činjenične prirode, koji u revizijskom postupku nisu relevantni (član 240. stav 2. ZPP).

Bez pravnog uporišta je i prigovor revizije da je pred drugostepenim sudom učinjena povreda odredbe člana 191. stav 4. ZPP, da je izreka drugostepene presude u suprotnosti sa stavom 4. ovog člana. Po ocjeni ovog suda obrazloženje drugostepene presude sadrži sve elemente predviđene članom 191. stav 4. ZPP-a i nije u suprotnosti sa sadržajem spisa i izvedenim dokazima.

Nije ostvaren revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Prema odredbi člana 15. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije², kada osobe ili skupina osoba u svim postupcima predviđenim ovim Zakonom, na temelju njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

Odredbom člana 12. stav 3. Zakona o radu³ je propisano da ako radnik u slučaju spora iznese činjenice koje opravdavaju sumnju da je poslodavac postupio suprotno odredbama ovog Zakona o zabrani diskriminacije, na poslodavcu je teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije, odnosno da postojeća razlika nije usmjerena na diskriminaciju već da ima svoje objektivno opravdanje.

Prema odredbi člana 4. stav 3. Zakona o zabrani diskriminacije, mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.

Odredbom člana 9. stav 1. u vezi sa stavom 5. Zakona o radu F BiH propisano je da mobing predstavlja specifičnu formu nefizičkog uznemiravanja (ponašanja) na radnom mjestu koje podrazumijeva ponavljanje radnji kojima jedno ili više lica psihički zlostavlja i ponižava drugo lice, a čiji je cilj ili posljedica ugrožavanje njegovog ugleda, časti, dostojanstva, integriteta, degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa.

Tužiteljica nije morala posebno dokazivati postojanje različitog postupanja po nekoj zaštićenoj osnovi, kao što je to potrebno za oblike direktne/neposredne i indirektnu/posrednu diskriminaciju nego dokazati sa pretežnim stepenom vjerovatnoće ponavljanje radnji koje su imale ponižavajući efekat za nju pa je u toku postupka dokazala da je: po nalogu drugotužene, tužiteljica smještena u pomoćne radne prostorije namijenjene za boravak domara i čistačica u kojem nema mogućnosti za držanje opreme ni sredstava za obavljanje poslova iz opisa njenog radnog mjesta; da je drugotužena namjeravala da tužiteljica obavlja rad u skladištu u kojem su razbijena prozorska stakla i nema dijelova vanjskog zida; da drugotužena nije dodijelila radne zadatke tužiteljici prema opisu radnog mjesta na koje je raspoređena, nego je te poslove obavljala zaposlenica koja je zadužena za druge poslove, da drugotužena nije postupila po izričitoj naredbi Ministra unutrašnjih poslova prvotuženog da se tužiteljici obezbijedi adekvatan prostor za rad na način da se ista rasporedi u kancelariju broj 7; da je nakon premiještanja u kancelariju broj 7., tužiteljica morala napuštati istu kada dođu stranke zbog zaštite ličnih podataka; da drugotužena nije prihvatila stav Sektora za potporu kao ovlaštenog organa tuženog da rad tužiteljice u kancelariji br. 7 nije u suprotnosti sa odredbama Zakona o zaštiti ličnih podataka, da drugotužena jedino tužiteljicu nije uvodila u posao.

Tužiteljica je postojanje mobinga kao oblika diskriminacije, opisanim radnjama dokazala sa stepenom pretežne vjerovatnoće, pa je teret dokazivanja prešao na tuženu stranu, koja je sa stepenom sigurnosti bila dužna uvjeriti sud da diskriminacije nema, odnosno da radnje ili mjere koje su označene kao diskriminatorne nisu poduzete, odnosno da su se kretale u okviru zakonskih ovlaštenja i na dozvoljenoj osnovi.

Suprotno navodima revizije, naprijed navedeni postupci drugotužene nisu se kretali u okviru zakonskih ovlaštenja i na dozvoljenoj osnovi jer su isti poduzimani u cilju ugrožavanja

² „Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09 i 66/16

³ "Službene novine Federacije BiH", br. 26/16, 89/18 i 44/22

radnog mjesta tužiteljice, njenog dostojanstva i časti, stvaranjem za nju ponižavajuće i uvredljive radne sredine. Niti jedan saslušani svjedok, a radi se svjedocima uposlenim u Odsjeku administraciju i podršku Jablanica i uposlenicima drugih organizacionih jedinica prvotuženog koji surađuju sa uposlenicima tog Odsjeka, u kojem je drugotužena bila rukovodilac, nije svjedočio da se opisane radnje nisu dogodile, niti je drugotužena ponudila dokaze koji bi potvrdili da se njene aktivnosti smiještanja tužiteljice u neadekvatne prostorije, nedodjeljivanje radnih zadataka, izdavanje naloga da napusti kancelariju, ne mogu smatrati mobingom i da čine dozvoljene aktivnosti poduzete u cilju efikasne organizacije posla te da su zakonom dozvoljene i opravdane, kako se u reviziji tvrdi.

Sa tim u vezi, neosnovana je tvrdnja drugotužene da je tužiteljici ograničila pristup kancelariji broj 7. u cilju preduzimanja mjera protiv neovlaštenog ili slučajnog pristupa ličnim podacima u skladu sa odredbom člana 11. Zakona o zaštiti ličnih podataka⁴ te da takvo postupanje predstavlja izuzetak od principa jednakog postupanja propisanih članom 5. Zakona o zabrani diskriminacije. Ovo stoga, što je ponovljenim aktom Ministra unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona od 06.12.2019. godine naloženo drugotuženoj da izvrši premještaj tužiteljice iz pomoćnog radnog prostora u kancelariju broj 7., a drugotužena je dodatno od strane Sektora za potporu dobila mišljenje da rad tužiteljice u kancelariji broj 7. nije u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka, pa odbijanje drugotužene da postupi po nalogu Ministra sve do 26.10.2020. godine, ne predstavlja poduzimanje zakonskih mjera i radnji zasnovanih na objektivnoj i razumnoj opravdanosti nego ustrajno onemogućavanje tužiteljice da obavlja poslove radnog mjesta na koje je raspoređena, što prema shvatanju ovog suda predstavlja „vertikalni mobing“ jer je drugotužena kao nadređena upornim odbijanjem smiještanja tužiteljice u adekvatan radni prostor, psihički zlostavljala i ponizila tužiteljicu kao podređenu.

Prigovor drugotužene da u postupku nije postojao element poređenja u odnosu na grupu ili pojedinca nije od značaja za drugačiju odluku suda, jer kod dokazivanja ostalih oblika diskriminacije iz člana 4. Zakona o zabrani diskriminacije, uključujući mobing, primjenjuje se pravilo o preraspodjeli tereta dokazivanja ali predmet dokazivanja ne zahtijeva korištenje testa diskriminacije i određivanje komparatora. Neovisno o prednje navedenom, iz dokaza provedenih u toku postupka, može se utvrditi da su komparatori bili zaposlenici koji su ranije obavljali poslove na koje je raspoređena tužiteljica, (A.N.), odnosno koji obavljaju poslove referenata (A.S.) iz čijih svjedočenja su nižestepeni sudovi utvrdili različit tretman tužiteljice u odnosu na ostale uposlenike.

Drugotužena je, svojim ponašanjem i radnjama dovela do pogoršanja uslova rada i kršenja ljudskih prava i dostojanstva tužiteljice kao podređenog radnika što je dovelo do oštećenja fizičkog i psihičkog zdravlja tužiteljice, pa je za isto i odgovorna. Ovakvim ponašanjem drugotužene, kao rukovodioca službe u kojoj je zaposlena tužiteljica i neposredno pretpostavljena tužiteljici, tužiteljica se osjećala se poniženo, bezvijedno i bespomoćno, što je prouzročilo niz psihosomatskih tegoba i dovelo do umanjenja životnih aktivnosti, radne i socijalne sposobnosti te kvaliteta života.

Iz navedenih razloga pravilno su nižestepeni sudovi primjenili i odredbu člana 12. stav 1. tačka c) Zakona o zabrani diskriminacije, te odredbu člana 200. Zakona o obligacionim

⁴ "Službeni glasnik BiH", broj: 49/06, 76/11, 89/11

odnosima⁵ kada su obavezali drugotuženu na isplatu iznosa navedenog u izreci prvostepene presude po osnovu naknade nematerijalne štete koju je tužiteljica pretrpjela uslijed uznemiravanja od strane drugotužene koje predstavljaju radnje mobinga.

Ostali revizijski prigovori nisu od odlučnog značenja sa aspekta predmeta spora jer ne bi mogli dovesti do drugačijeg ishoda spora (član 231. u vezi sa članom 253. ZPP).

S obzirom na navedeno, ovaj sud je revizione navode drugotužene ocijenio u cijelosti kao neosnovane, a kako nije utvrđeno ni postojanje razloga na koje revizijski sud pazi po službenoj dužnosti, reviziju je na osnovu odredbe člana 248. ZPP valjalo odbiti.

U skladu sa odredbom člana 397. stav 1., a u vezi sa članom 386. stav 1. ZPP odbijen je zahtjev drugotužene za naknadu troškova sastava revizije jer ista nije postigla uspjeh u revizijskom postupku dok je primjenom odredbe članom 397. stav 1. u vezi sa članom 387. stav 1. ZPP odbijen zahtjev tužiteljice za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju jer isti nije bio potreban radi vođenja parnice.

Predsjednik vijeća
Goran Nezirović, s.r.

⁵ „Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85 i 57/89, „Službeni list RBiH“, broj: 2/92 i 13/93 i „Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/03 i 42/11